

Sihtuuring „Lapsehoiuteenuse vastavus tervisekaitsenõuetele”

1. Sissejuhatus

Nõuded lapsehooldusteenusele ja teenust vahetult osutavale isikule on toodud Riigikogu poolt 09.12.2015. a vastu võetud sotsiaalhoolekande seaduses. Lapsehoiuteenus on teenus, mille eesmärk on toetada lapse hooldusõigust omava isiku toimetulekut või töötamist.

Tervisekaitsenõuded lapsehoiuteenusele asuvad sotsiaalministri 12.03.2007 a määruses nr 28 "Tervisekaitsenõuded lapsehoiuteenusele".

Tervisekaitsenõuete kontrollimisel kontrollitakse teenuse osutamise ala, ruume ja ruumide sisustust, sisekliimat, valgustust, ruumide ja sisustuse korrashoidu, hügieeninõudeid ja päevakava.

Lapsehoiuteenusel viibiva lapse toit peab olema ohutu, eakohane, rahuldama lapse füsioloogilisi vajadusi ning olema lapsehoiuteenusele õigustatud isikuga kooskõlastatud. Toitlustamisel järgitakse toiduseaduse nõudeid. Määruse nr 28 § 9 lg 2 kohaselt peab laps süüa saama vähemalt iga 3 kuni 3,5 tunni järel.

2. Eesmärk

Sihtuuringu eesmärgiks oli hinnata lapsehoiuteenuse vastavust tervisekaitsenõuetele.

Uuriti sotsiaalministri 12.03.2007. a määruse nr 28 „Tervisekaitsenõuded lapsehoiuteenusele“ nõuete täitmist, sealhulgas toitlustamise korraldamist.

3. Sihtuuringu läbiviimise aeg ja koht

Sihtuuring viidi läbi 2017 a. I-IV kvartal jooksul.

Kuna lapsehoiuteenuste pakkujate arvukus on üle Eesti erinev, otsustati kaasata uuringusse regioonidest lapsehoiuteenuse pakkujaid järgmiselt:

Põhja talitus: kontrollida 25% teenuse pakkujatest

Lõuna talitus: kontrollida 50% teenuse pakkujatest

Ida ja Lääne regioon (talitus): kontrollida 100% teenuse pakkujatest

4. Kokkuvõte

Sihtuuringu „Lapsehoiuteenuse vastavus tervisekaitseõuetele“ käigus kontrolliti Terviseameti talituste töötajate poolt kokku 157 lapsehoiuteenuse osutamise kohta. See on 60% kõikidest lapsehoiuteenuse pakkujatest Eestis. Riskianalüüsi tulemused olid dokumenteeritud 97% lapsehoiuteenuse pakkujatest.

Uuringus osalenud teenusepakkujate arv Terviseameti talituste kaupa:

- Põhja talitus 65 (44% teenusepakkujatest);
- Lõuna talitus 62 (76%);
- Lääne talitus 17 (100%);
- Ida talitus 13 (100%);

Põhja talituse piirkonnas tegutseb kõige enam lapsehoiuteenuse pakkujaid: 20.11.2017 seisuga kokku 147 lapsehoiuteenust pakkuvat kohta, sh Harjumaal (välja arvatud Tallinnas) 38, Tallinnas 100, Raplamaal 7 ja Järvamaal 2. Tallinnas asub 68% kõikidest Põhja talituse regioonis asuvatest lapsehoiuteenuste pakkujatest, Harjumaal 26%, Raplamaal 5% ning Järvamaal 1%.

Sihtuuringu raames kontrolliti 65 lapsehoidu ehk 44% Põhja talituse järelevalve all olevatest tegutsevatest lapsehoidudest. Võrreldes 2016 aasta lõpuga lapsehoiuteenuse pakkujate üldarv vähenes 26 asutuse võrra (31.12.2016 seisuga oli 173), seega kontrollitud lapsehoidude osakaal suurenes esialgselt planeerituga.

Lapsehoiuteenuse pakkujate arvu vähenemine oli tingitud sellest, et viimasel ajal (aasta kuni poolteist tagasi) avati mitmed uued lasteaiad või laiendati juba olemasolevaid lasteaedu ning paljud lapsed, kes kasutasid lapsehoiuteenust, said omale lasteaias koha. Huvi lapsehoiuteenuse vastu vähenes ja teenuse pakkujad pidid sulgema asutusi klientide vähesuse tõttu.

Sihtuuringu raames kontrollitud lapsehoidudes oli teenusele registreeritud lapsi kokku 884 (hoidudes oli 3-34 last), nendest kontrollimise päeval oli kohal 482 last ehk 55% teenusele registreeritud lastest.

Paljudes lapsehoidudes on nimekirjas rohkem lapsi, kui ruumide suurus võimaldab. Lastehoidu registreeritud lapsed kasutasid teenust erinevatel aegadel/päevadel.

Kolmandikus ehk 22 (35% kontrollitud lapsehoidudest) oli lapsehoiuteenuse pikkus üle 7 tunni, 16 kohas (25% kontrollitud hoidudest) pakuti teenust üle 4 tunni.

Üheksateistkümnes (30% kontrollitud hoidudest) valis lapsevanem, kas laps jääb teenusele kuni 3,5 tundi, 4-7 tundi või üle 7 tunni.

Kolmes (5% kontrollitud hoidudest) viibisid lapsed kas kuni 3,5 tundi või üle 7 tunni ja kolmes (5% hoidudest) alla 3,5 tunni.

Kuni 3,5 h või üle 7 tunni viibisid lapsed kahes (3% kontrollitud hoidudest) lapsehoiuteenuse pakkumise kohas.

Lõuna talituse piirkonnas on järelevalve all kokku 183 tegutsevat lapsehoidu. Sihtuuringu käigus kontrolliti 62 (76%) teenust pakkuvat kohta. Maakondades sihtuuringu raames kontrollitud lapsehoidude arv: Jõgevamaal 5, Tartumaal (sh Tartu linn) 46, Valgamaal 3, Viljandimaal 4, Võrumaal 2 ja Põlvamaal 2 lapsehoidu. Uuritud lapsehoidudes oli teenusele

registreeritud laste arv 1033, uuringu läbiviimise päeval viibis kohal 594 last ehk 58 % registreeritud laste arvust.

Uuringus osalenud lapsehoidudest lühiajalist teenust (kuni 3,5 h) ei osutanud ükski, 4-7 h hoiuga oli 3 teenuse osutamise kohta ja ülejäänud 59 osutasid teenust üle 7 h.

Lääne talituse piirkonnas kontrolliti kõik 17 lapsehoiuteenuse pakkujat: Pärnus 8, Läänemaal 4, Hiiumaal 2 ja Saaremaal 3.

Kõik lapsehoiud olid avatud üle 7 h.

Piirkonnas on lapsehoiuteenusele registreeritud 209 last, uuringu läbiviimise päeval viibis kohal 105 last ehk 50% teenusele registreeritud laste arvust. Seega vajadus lapsehoiuteenuse järele ei ole Lääne regioonis suur.

Ida talituse piirkonnas kontrolliti kõik 13 tegutsevat lapsehoiuteenuse pakkujat, lapsi oli lapsehoiuteenusele registreeritud kokku 166:

- Ida-Virumaal, sh Narva 3 tegevuskohta (kõik erivajadustega lastele, lapsi kokku 26 osutatava teenuse pikkus 4 - 7 h);
- Lääne-Virumaal 10 tegevuskohta (140 last, üks lapsehoid osutab teenust erivajadustega lastele (teenust osutatakse periooditi, teenus ööpäevaringne ja üks vahetus kestab 7 ööpäeva), teistel lapsehoidudel teenuse pikkus on üle 7 h).

Uuringu läbiviimise päeval oli kohal 137 last ehk 83 % registreeritud laste arvust).

Lääne ja Ida piirkonna lapsehoiuteenuse pakkujate väike number tuleneb suure tõenäosusega sellest, et varustatus lasteaiakohtadega on piirkondades piisavalt hea ning teenust vajavad peamiselt lapsed, kes ennast suures kollektiivis mugavalt ei tunne või kes on erivajadusega.

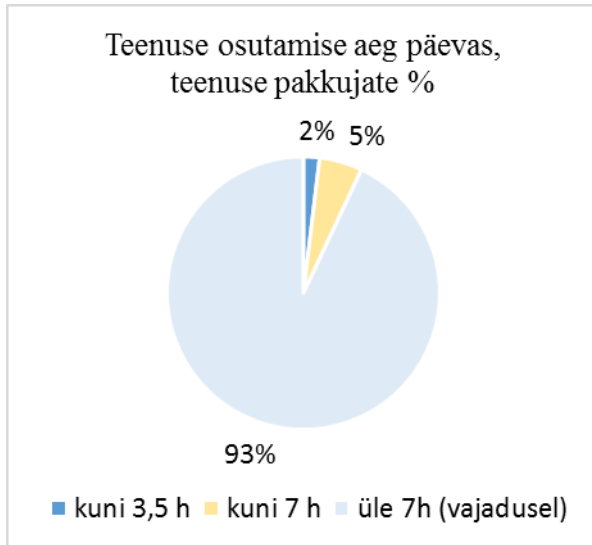
Et lasteaiakohti on üle Eesti juurde loodud, kajastub ka lapsehoidude arvu või laste arvu lapsehoidudes vähenemises. Vaatamata sellele ületab lapsehoiuteenuse nõudlus teatud piirkonnas veel pakkumist (Tallinn, Harjumaa).

Eestis kokku oli uuringu andmetel 2017. a lapsehoiuteenusele registreeritud laste arv 2292, millest uuringu läbiviimise päeval viibis lastehoius 1318 last (58% teenusele registreeritud laste arvust).

Valdav osa lapsehoidusid on vajadusel avatud üle 7h päevas.

Vaid 2% uuritud lapsehoidudest on avatud päevas kuni 3,5 h (Joonis 1).

Joonis 1

Lapsehoiuteenust pakutakse korterites, eramajades, endistes lasteaia rühmaruumides ja endistes õpperuumides.

Enne tegevuse alustamist peab lapsehoiuteenuse osutaja saama Terviseametilt hinnangu ruumide ja sisustuse vastavuse kohta.

4.1. Teenuse osutamise maa-ala

Enamikes lapsehoidudes on päevakavas lapse mängimine õues (Joonis 2). Vaid 2% lapsehoidudest puudus päevakavas laste õue mängima viimine: 2 lapsehoidu on hoiuajaga kuni 3,5 h ja üks osutab lapsehoiuteenust sügava vaimupuudega pimedale lapsele - seetõttu temale kindlat päevakava ei ole koostatud, lähenetakse individuaalselt- sh õue viimine.

97% lapsehoidudest kasutab laste õues mängimiseks mänguala. Ülejäänud lapsehoidudes on laste hoiuaeg nii lühike, et lastega õues ei käida või kasutatakse mängimiseks avalikku mänguväljakut ja parki.

75% lapsehoidudest kuulub õue mänguala lapsehoiule. Teised kasutavad avalikke mänguväljakuid, lasteaedade mänguväljakuid või viiakse lapsed jalutama parki.

Lapsehoidudest 83%-l on õue mänguala piiratud heki või piirdeaiaga. 92% lapsehoidudest on õueala lapsele mängimiseks ohutu, ülejäänutel vajavad parandamist õues mängimiseks mõeldud atraktsioonid, kiiged, liivakastid jm, mis on teravate servadega, katkised jm.

87% lastehoidudest on atraktsioonid õues eakohased, ohutult kinnitatud ja teravate väljaulatuvate osadeta. Leiti ka kulunud või teravate väljaulatuvate osadega atraktsioone - juhiti tähelepanu, mis vajas parandamist ning kuni parandamiseni keelati kasutada. Teenuse pakkuja kõrvaldas puudused ning teavitas sellest järelevalveinspektorit, teostati järelkontroll.

71%-l on õues asuvate kiikede ja liiradade alused kukkumislööki vähendava turvakattega. Mitmetes lapsehoidudes olid õue mänguala liiradade all kukkumislööki vähendavad turvakatted, kuid kiikede all mitte.

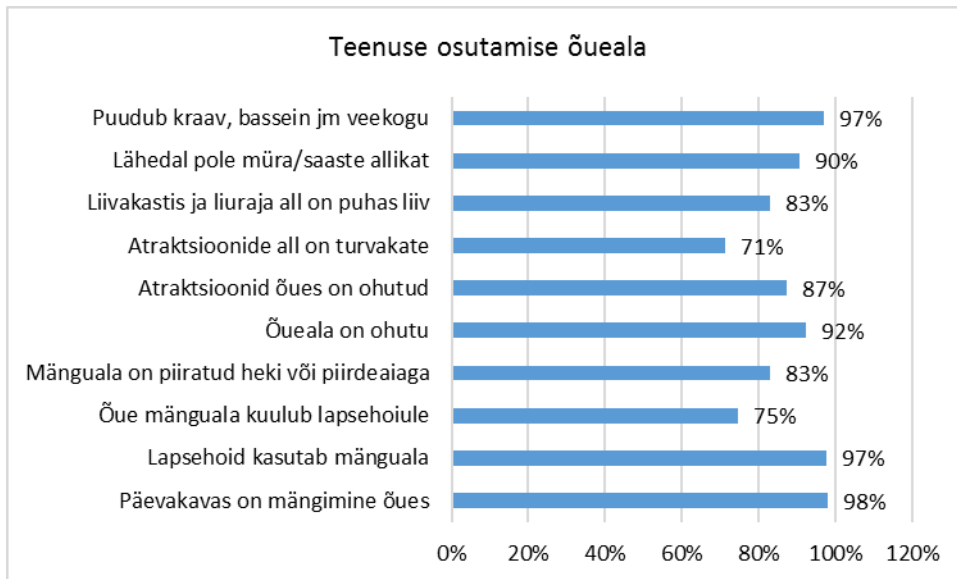
Liiv liivakastis ja liuraja all on visuaalselt puhas ning haisuta 83% lapsehoidudest. Ühe lapsehoiu liivakast oli prahine. Ülejäänud kasutavad avalikke mänguväljakuid, lasteaedade mänguväljakuid või jalutatakse pargis.

90%-l ei asu läheduses mürarikas või ohtlik ettevõte, suure liiklustihedusega või tolmas maantee või muu elu või tervist ohustav välisõhu saasteallikas. Ülejäänud lapsehoidude puhul asub läheduses tiheda liiklusega tee, ühel juhul ka liinibusside lõpp-peatus.

Teenuse osutamise alal ei ole kraavi, basseini või muud tehis- või looduslikku veekogu 97%-l.

Muudel juhtudel oli teenuse osutamise alal kas tehisveekogu, mis piiratud aiaga, riskianalüüsi kohaselt ohuallikaks hinnatud pargis olev tiik, mille läheduses jalutatakse või parkimisplatsi ääres olev suur kõrge kaldaservaga veesilm (lapsed lähevad mängualale sellest mööda - ennetavad meetmed olid riskianalüüsis kirjeldatud).

Joonis 2

4.2. Ruumid ja ruumide sisustus

Ruumid ja ruumide sisustus (Joonis 3) vastab lapse eale ja vajadustele, on ohutu ja turvaline 99% lapsehoidudest.

Ruumide pindala suurus on nõuetekohane 97% lapsehoidudest. Teiste puhul leitud puudused: ruumide pindala suurus ei olnud nõuetekohane. Uuringu läbiviimise hetkel viibis lapsehoiuteenusel rohkem lapsi, kui Terviseameti poolt väljastatud hinnangu kohaselt oli lubatud, ühel juhul kasutati laste mänguruumina ka ruumi, millele ei olnud ametilt hinnangut küsitud. Lapsehoidudes, kus laste arv ületas lubatu, jätkub menetlus (teostatakse järelkontroll).

Klaasused, põrandani ulatuvad klaasist uksed ja vaheseinad, peegelüksed ning -pinnad ruumides on ohutud ja lapse kõrguselt varustatud kaitsega või nähtavalt märgistatud 31% lapsehoidudest. 6% puhul esinesid mõned puudused (osa märgistatud, osa mitte). Valdavas enamuses uuritud lapsehoidudest (63%) sellised pinnad puudusid.

95%-l on nõuetekohaselt ruumide uksed lävepakkudeta või madalate lävepakkudega.

11%-l on lükanduksed varustatud kaitsega, mis takistab ukse juhtteelt välja libisemist ning ülespoole avanevatele ustele on pandud allalangemist takistav seade, teistel selliseid uksi ei olnud.

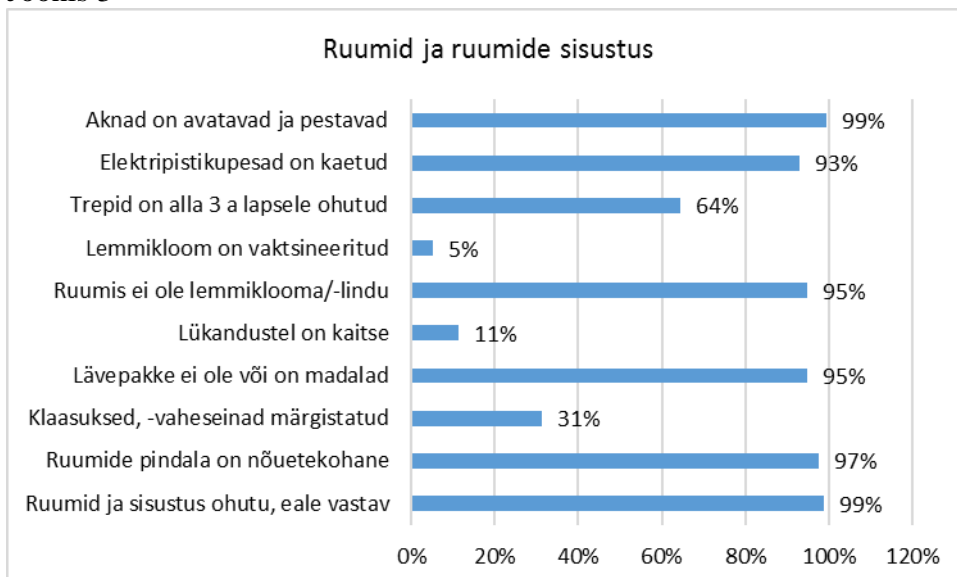
Ruumides ei ole lubatud hoida lemmikloomi ega -linde kuid lapsehoidja võib üksnes lapsehoiuteenusele õigustatud isiku nõusolekul lubada lapsel kokku puutuda nõuetekohaselt vaksineeritud tervete lemmikloomadega. 5%-l oli ruumis lemmikloom või -lind. Lemmikloomad, kellega laps kokku puutuda võis, olid neis lapsehoidudes nõuetekohaselt vaksineeritud.

Treppide olemasolu korral on alla 3-aastase lapse ohutus tagatud (64% lapsehoidudest on trepid), paljudes treppe ei ole.

93%-l hoidudest olid alla 7a lapsele kättesaadavas kõrguses olevad pistikupesad kaetud lapsekindlate kaitsetega. Ülejäänutel olid puudu üksikud pistikupesa kaitse või oli mõni pesa kaitse katkine. Sellele osutati tähelepanu ja puudused likvideeriti (seda näitas järelkontroll).

99%-l aknad võimaldavad tuulutamist ja pesemist ning on laste ruumis viibimise ajal suletud v.a tuulutuspilu. Ühel lapsehoiul olid lapsehoiuruumides maast laeni aknad, mis ei olnud avatavad, kuid ruumides oli sundventilatsioon koos jahutusega.

Joonis 3

Laste väljapääs teenuse osutamise ruumidest lapsehoidja teadmata oli välistatud 99% kontrollitud lapsehoiu puhul. Ühes lastehoius vajas riskianalüüs täiendamist.

Mänguasjad olid eakohased 95 % lapsehoidudest ja 5% puhul mitte. Peamiseks puuduseks olid leitud pisikesed mudelautod, leiti ka pisikesi loomafiguure. Lapsed vanuses 1,5-3a ei tohi nendega mängida, kuna võivad eralduda väikesed osad, mida laps võib alla neelata. Mänguasjad sorteeriti välja, pisikesed mänguasjad eemaldati laste kasutusest.

28% lapsehoidudest võimaldati lapsel vaadata televiisorit (TV). See ei ole määrusega keelatud.

4.3. Valgustus. Ruumide ja sisustuse korrashoid. Hügieeninõuded.

100%-l kontrollitud lapsehoidudest olid päikesepoolsed aknad varustatud kardina, ruloo või muu kattega.

99% hoidudest hoiti puhastusvahendid (v.a kätepesuseep) ja kemikaalid lastele kättesaamatus kohas.

Põrandapind lapse mängimise ruumis oli kõikides lapsehoidudes liikumist takistavate konarusteta, mitte libe, pestav.

Kunstlik valgustus tagab kõikides ruumides nõuetekohase valguse 99% lapsehoidudest.

Ruumid olid puhtad 99% lapsehoidudest. Leiti hoid, kus vajasid ruumide laed ja kõrgemad kohad tolmust puhastamist, kraanikausis oli katlakivi.

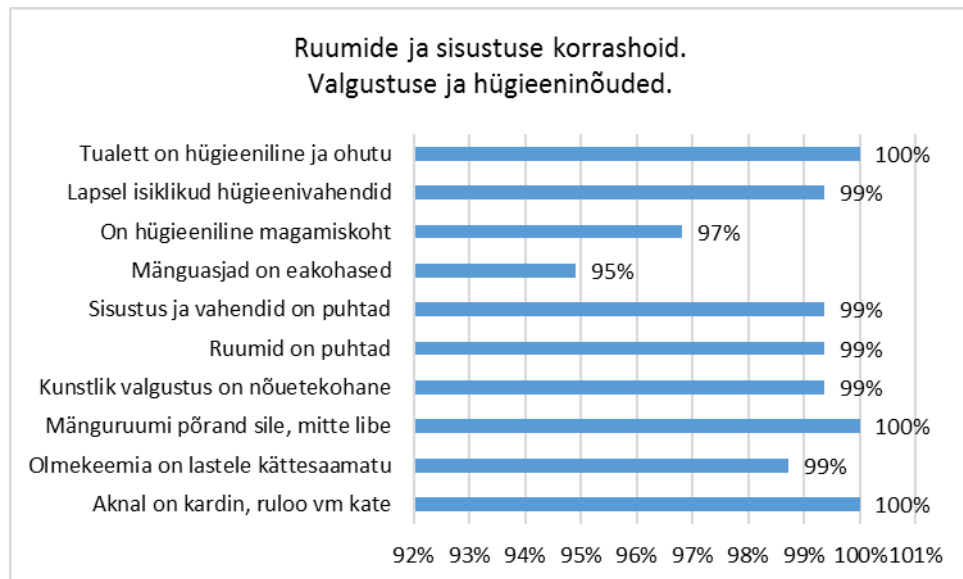
Sisustus ja vahendid (mänguasjad) olid puhtad 99% lapsehoidudest.

97% teenuse osutajatest (üle 4h hoiuteenuse puhul) võimaldasid lapsele hügieenilist magamiskohta koos isikliku voodipesuga. Kui teenust pakutakse kuni 4 tundi, ei ole lastele ette nähtud magamist teenuse osutamise ajal.

99% lapsehoidudest olid lapsel isiklikud hügieenivahendid. Ühes hoius ei viibinud kontrollimise hetkel ühtegi last.

Kõikides kontrollitud lapsehoidudes oli lapsel võimalus kasutada hügieeniliselt ja ohutult tualetti.

Joonis 4

Kõikides lapsehoidudes oli nõuetekohane joogivesi lastele kättesaadav.

99%-s sihtuuringu käigus kontrollitud lapsehoidudest on lastele käte pesemiseks tagatud voolav soe vesi. Järelevale teostamisel tuli ühes lapsehoius kraanist vaid külma vett. Probleem oli gaasikatla anduri patareis. Puudus likvideeriti.

4.4. Järeldused keskkonna kohta

Uuringu käigus leiti vaid üksikuid puudusi, mis on tõenäoliselt tingitud asjaolust, et enne tegevusega alustamist peab lapsehoiuteenuse pakkuja küsima Terviseametilt hinnangut ruumide ja ruumide sisustuse tervisekaitseõuetele vastavuse kohta.

Sihtuuringu käigus siiski avastati õuealal katkiste äärtega liivakast või atraktsioon, mis vajab parandamist. Esines lapsehoide, kus puuduseks oli ruumi ülerahvastatus. Mänguruumidest leiti väikeseid mänguasju, millega väikelapsed ei tohi väikeste osade tõttu mängida.

Puudustele juhiti tähelepanu, osa neist kõrvaldati koheselt, ülejäänute likvideerimiseks anti aeg ning teostati järelkontroll.

Lapsehoiuteenuse pakkumise kohtade keskkond üldiselt vastab tervisekaitseõuetele.

4.5. Laste toitlustamine

Uuringu raames kontrolliti lapsehoius viibimise ajal laste toidukordade arvu ning üldist toitlustamise korraldamist. Kontrolli aluseks võeti sotsiaalministri 15.01.2008. a määruse nr 8 "Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis" nõuded (edaspidi määrus nr 8).

Kokku oli uuringusse kaasatud 157 lapsehoiuteenust osutavat asutust. Nendest toitlustamine on korraldatud 154 asutuses (98%). Kolmes ettevõttes viibivad kõik lapsed kuni 4 tundi ning seetõttu toitlustamise vajadust ei ole. Ülejäänud asutustes toidukordade arv sõltub lapse asutuses viibimise aja pikkusest ja lapsevanemaga kokkulepetest.

Alates 4 tunnise viibimise pikkusest peab laps saama süüa. Kontrollitud asutustest kuues pakutakse kuni 7 tundi viibivatele lastele 1-2 korda süüa. Samas 36-s asutuses pakutakse süüa 3 korda (hommikusöök, lõuna ja õhtuode).

Üle 7 tundi viibivatele lastele pakutakse üheksas asutuses kaks korda süüa: lõuna- ja õhtusöök. Hommikusööki saavad need lapsed kodus. 137 asutuses pakutakse üle 7 tunni viibivatele laste süüa kolm korda. Viies asutuses, kus lapsed võivad olla ööpäevaringsel hoiul, pakutakse nendele süüa 4 korda.

Toidu valmistamisega tegeleb lapsehoiu personal 47-s asutuses. 28-s asutuses valmistab toitu osaliselt lapsehoiid ning osaliselt (lõunasöök) tellitakse toitlustusfirma poolt. Viies asutuses annab lapsevanem kodust toidu lapsele kaasa ning lõunasööki tellitakse nendele väljastpoolt. 74 -s asutuses toitlustab lapsi ainult toitlustusfirma.

Kontrollitud asutustest arvestatakse toitlustamisel kehtivate nõuetega 98-s asutuses (63%), 13-s asutuses arvestatakse nõudeid osaliselt (8%), 38-s (24%) ei arvestata määruse nr 8 nõudeid. Kuna lapsehoius toitlustab lapsi (osaliselt või täielikult) enamikel juhtudel kooli või lasteaia toitlustaja, siis on sellistel juhtudel arvestatud pakutavate toitute toiduenergia ja põhitaitainete sisaldused ja muud määruse nr 8 nõuded. Toitlustust pakkuvatel asutustel oli 51 (33%), kus olid vajalikud arvestused tehtud (arvestused toidukordade kohta, mida pakkus kooli/lasteaia

söökla). Kuna lapsehoidudes pakutakse ka lapsevanemate sööke ja lapsehoidudes valmistatud toite, siis nende kohta arvestusi ei ole.

4.6. Tähelepanekud toitlustamise kohta

Toitlustamise uurimisel selgus, et:

- asutustes ei koostata kahe nädala menüüd ega peeta toiduenergia ja põhitoitainete sisalduse arvestusi sellisel kujul, mis võimaldaks hinnata kahe nädala menüüd.

Olukorra parandamise eesmärgil planeeritakse teha muudatused lapsehoiuteenust reguleerivas õigusaktis.

- kahes asutuses, kus toitu valmistab lapsehoid, fikseeriti, et toit oli ühekülgne. Ühes asutuses ei pakuta kalatoitu kord nädalas, ühes asutuses kasutati rohkelt poolfabrikaate.

Fikseeritud tähelepanekute osas anti ettevõtetele juhised olukorra parandamiseks. Olukorda kontrollitakse järgmiste inspekteerimiste käigus.

- kahes lapsehoiuis leiti, et toidunõude servad on katkised.

Asutustel paluti kõrvaldada katkised nõud kasutusest. Järeelkontrolli käigus selgus, et puudused olid likvideeritud.

Koostajad:

Kaili Sillamaa (keskkonnatervise kokkuvõte)

Olga Gurjanova (toitlustamise kokkuvõte)